

Emancipációs kérdések Budapesten

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

A 18-29 évesek, a magukat liberálisnak tartók, a bal-jobb skálán közepesen állók valamint a DK és az LMP szavazói azok a csoportok, ahol az egyneműek házasságának a legmagasabb a támogatottsága Budapesten. A fővárosi többség ugyanakkor összességében elutasító a melegházassággal szemben – ez derül ki a Republikon Intézet legújabb elemzéséből, mely a budapesti szavazók attitűdjét vizsgálta a melegházassággal és a könnyűdrogok dekriminalizációjával kapcsolatban. E két téma jelenleg talán a legaktuálisabb emancipációs ügy, melyek ráadásul önmagukon túlmutatóan jó indikátorai egy társadalom tolerancia-szintjének.

Az elemzés során elsősorban a pártpreferencia valamint az életkor szerepére fókuszáltunk. Utóbbi az elmúlt évek fiatalokkal kapcsolatos kutatásai indokolták, melyek azt állapították meg, hogy a fiatalok jelentős többsége jobboldali önbesorolással bír, nyitottak a szélsőségek felé és felülreprezentáltak körükben a Jobbik. Az elemzés mindezek ellenére arra jutott, hogy a fővárosi fiatalok – egyébként a nyugat-európai trendeknek megfelelően – messze a leginkább elfogadó csoport és köztük a legnagyobb a liberális-progresszív válaszok aránya, azaz nagyobb mértékben támogatják a melegházasságot és a szabad könnyűdrog-használatot, mint az idősebb korosztályok. A fiatalok karakteres jobboldali önbesorolása tehát nem feltétlenül jár érték-konzervativizmussal: sokkal inkább egy pártválasztásban megnyilvánuló jobboldaliságról lehet szó, aminél a vizsgált kérdésekben a fiatalok nyitottsága erősebben érvényesül.

A pártok szavazói igencsak máshogy ítélik meg tehát a két kérdést. Az LMP-szavazók következetesen mindkét kérdésben a liberálisabb álláspontot támogatják, közel egyforma – bő 40 százalékkal az átlagot meghaladó mértékben. A Demokratikus Koalíció szavazói jelentik az egyetlen párttábor, ahol a liberális-progresszív álláspont abszolút többséget kapott, még hozzá az egyneműek házassága esetén, ahol a DK-szavazók 53 százaléka vélte úgy, hogy ezt lehetővé kell tenni. Érdekes kettősség ugyanakkor a DK esetén, hogy a könnyűdrogok esetén nyoma sincs ennek az attitűdnek: szavazóik az MSZP, a Fidesz vagy épp a Jobbikhoz hasonlóan elutasítók a büntetés enyhítése kapcsán. Az Együtt-PM szavazói esetén azt tapasztaljuk, hogy mindkét kérdésben inkább húznak a liberális álláspont felé, ám eltérő mértékben: a könnyűdrog-fogyasztás dekriminalizálása körükben a legelfogadottabb, a melegházasság támogatottságában azonban jelentősen elmaradnak az LMP vagy a DK-szavazók véleményétől.

A Fidesz és a Jobbik szavazói mindkét ügyben a fővárosi átlagot meghaladóan a konzervatív álláspontot vallják: a könnyűdrogok fogyasztásának büntetését és az egyneműek házasságának tiltását. Az MSZP szavazói lényegében mindkét kérdésben a fővárosi átlagnak megfelelő arányban vélekedtek a két témáról.

Rezümé.....	2
Tartalom.....	3
Bevezető.....	4
Alapadatok.....	5
Pártok szavazóinak véleménye.....	7
Szocio-demográfiai különbségek.....	9
Politikai önbesorolás szerepe.....	12

BEVEZETŐ

A Republikon Intézet korábban részletes elemzésben mutatta be a fővárosi szavazók országostól eltérő szavazói viselkedését és közpolitikai véleményét. A Budapest más c. elemzésünkben¹ arra jutottunk, hogy a fővárosi szavazók jóval liberálisabb és esetenként baloldaliabb álláspontot képviselnek politika, gazdasági és kulturális kérdésekben, mint az ország más részein élők és az éppen zajló politikai eseményekről is jóval kritikusabban nyilatkoznak. Ezúttal² két olyan ügyre kérdeztünk rá, amely egyre nagyobb figyelmet kap világszerte, két társadalmi ügy, melyben a változás a politika kezében van: az egyneműek házasságának kérdése és a könnyűdrogok dekriminalizációja.

Mindkét ügy része a politikai napirendnek Nyugat-európában és az Egyesült Államokban, de rendre a közbeszéd részévé válik Európa többi részén is, így Magyarországon is. Mindkét ügy olyan emancipációs küzdelem, aminek a középpontjában – mint minden emancipációs küzdelemben – az egyén szabad választása és egy társadalmi csoport jogegyenlőségi igénye áll és ahol az ellenzők valamilyen történelmi-tradicionális érvet (pl. a nők szavazójogának esetén) hoznak vagy a közösség vélt érdekének elsőbbségét (pl. abortusz tiltása) állítják szembe. A melegházasságot egyre több európai ország teszi lehetővé, köztük erősen katolikus országok is (Spanyolország, Argentína), de az USA tagállamai is sorra hoznak hasonló döntéseket, különösen Obama 2012-es, támogató kiállása után gyorsult e folyamat. Az Egyesült Államok a könnyűdrogok dekriminalizálása / legalizálása szempontjából is fontos példa: az államok közel felében orvosi célra már használható a marihuána, de néhány tagállam a teljes legalizáció mellett döntött és idén januárban Obama elnök ebben a témában is megszólalt, kijelelve, hogy a marihuána nem veszélyesebb, mint az alkohol. A könnyűdrogok szabad fogyasztása nem csak a tengerentúlon, de Európában is egyre inkább előkerül, jó példa erre a néhány hónapja indult Európai Polgári Kezdeményezés, mely egymillió aláírást kíván összegyűjteni, siker esetén a kérdést az Európai Parlamentnek tárgyalnia kell. Összességében azt mondhatjuk, hogy e két téma a 21. század első felének kiemelkedő progresszív-liberális ügye az állampolgári jogegyenlőséget megvalósító demokráciák számára.

Mindkét ügy esetén elmondható, hogy a társadalmi támogatás nélkülözhetetlen a politikai cselekvéshez: ehhez kellenek látványos akciók –mint amilyen a Budapest Pride éves menete és évközi programjai – valamint a politika számára is tapasztalható társadalmi véleményklíma-

¹ www.republikon.hu/upload/5000294/bp_mas.pdf

² Az adatfelvételt az Ipsos, az adatok elemzését a Republikon Intézet végezte. Az adatfelvételre május 20-22 között került sor, 1000 fő telefonos megkérdezésével. A minta jól reprezentálja a budapesti szavazókorú lakosság településtípus, nem, életkor és iskolai végzettség szerinti összetételét.

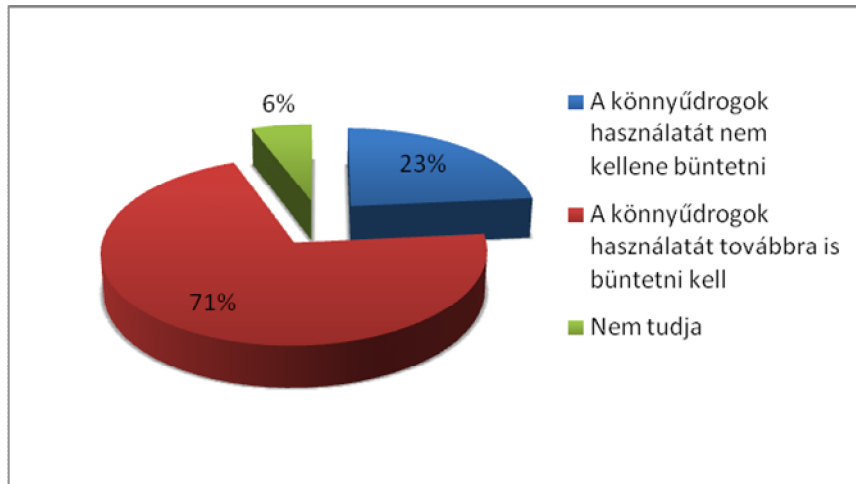
változás. A jelenlegi kutatás ezért vizsgálta meg, hogyan vélekednek erről a két kérdésről a budapestiek.

A kutatás és elemzés során a támogató-ellenző álláspontok arányán túl két kérdést kívántunk megválaszolni. Egyrészt, hogy a mintában szereplő fiatalok álláspontja eltér-e a többi válaszadóétól: vajon az a tény, hogy a 18-29 évesek túlnyomó többsége jobboldali értékválasztással bír – ráadásul kiemelten erős körökben a Jobbik – hatással lesz-e a két kérdésben mutatott véleményükkel és jobban elzárkóznak-e az egyneműek házasságától vagy a könnyűdrogok dekriminalizációjától? Vagy ettől a hazai helyzettől függetlenül, és a nyugati trendeknek megfelelően, a fiatalok lesznek a leginkább nyitott, leginkább elfogadó csoport?

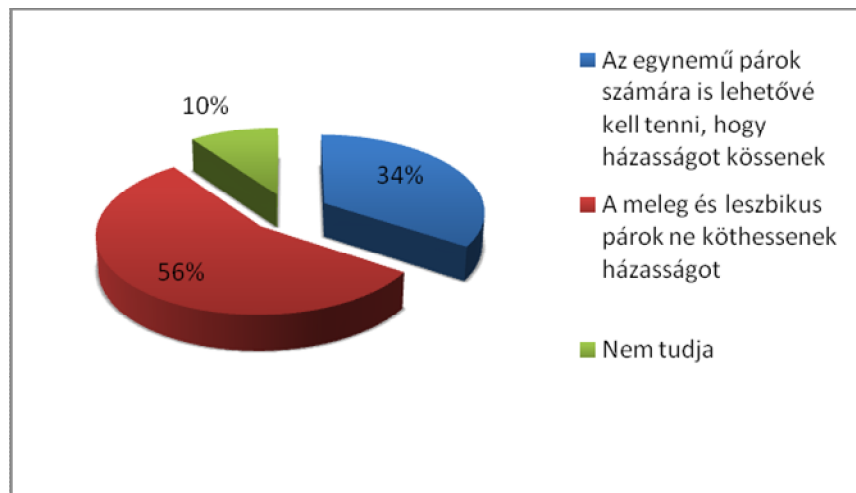
A másik kérdésünk arra vonatkozott, hogy látunk-e különbséget a pártok szavazói között: létezik-e jobb-bal, kormány-ellenzék törésvonal, valamint, hogy a két kérdés megítélése egységes-e vagy pedig a könnyűdrogok és az egyneműek házasságának megítélése eltér egymástól.

ALAPADATOK

A fővárosiak bő harmada vélte úgy, hogy az egynemű párok számára is lehetővé kéne tenni, hogy házasodjanak. Nagyjából minden negyedik budapesti válaszolt úgy, hogy a könnyűdrogok használatát a továbbiakban nem kellene büntetni. A főváros egészében tehát az ellenzők jelenleg többen vannak mindkét esetben. Érdeemes ugyanakkor megjegyezni, hogy a homoszexuális jogaival és lehetőségeivel kapcsolatban a kérdésfeltevésen magán is sok múlik: magasabb arányt kapunk, ha csak életvitelre kérdezzük rá, mint ahogy azt például az European Social Survey teszi – itt 46 százalék értett egyet azzal, hogy a meleg és leszbikusok úgy élhessenek, ahogy szeretnének. Ugyanakkor – bár szintén jogegyenlőségi kérdés, de vélhetően a 34 százaléknál alacsonyabb arányt kapnánk, ha most a melegek örökbefogadási jogáról kérdeznénk.

1. ábra: A könnyűdrogok használatának szabályozása

2. ábra: A házasság csak férfi és nő között létezhet, mások szerint az egynemű párokat is megilleti ez a jog. Ön melyik állásponttal ért inkább egyet?

Ami a két kérdés közötti együtt-járást illeti, a budapestiek 13 százaléka támogatja mindkét esetben a liberális álláspontot, tehát nem büntetné a könnyűdrog-fogyasztást és lehetővé tenné az egyneműek házasságát is. Ezzel szemben a fővárosiak 46 százaléka mindkét kérdésben elutasító választ adott. Ahogy a táblázatból is látszik, 30 százalék ad „vegyes” választ, tehát az egyik kérdésben a fennálló helyzetet, a másokban a változást preferáló álláspontot képvisel. 3 százaléknyi válaszadó egyik kérdésre sem válaszolt, további 9 százalék pedig legalább az egyik esetben nem nyilvánított véleményt.

		Egyneműek házasságát	
		Támogató	Ellenző
Könnyűdrog-használatot	Nem büntető	13%	10%
	Büntető	20%	46%

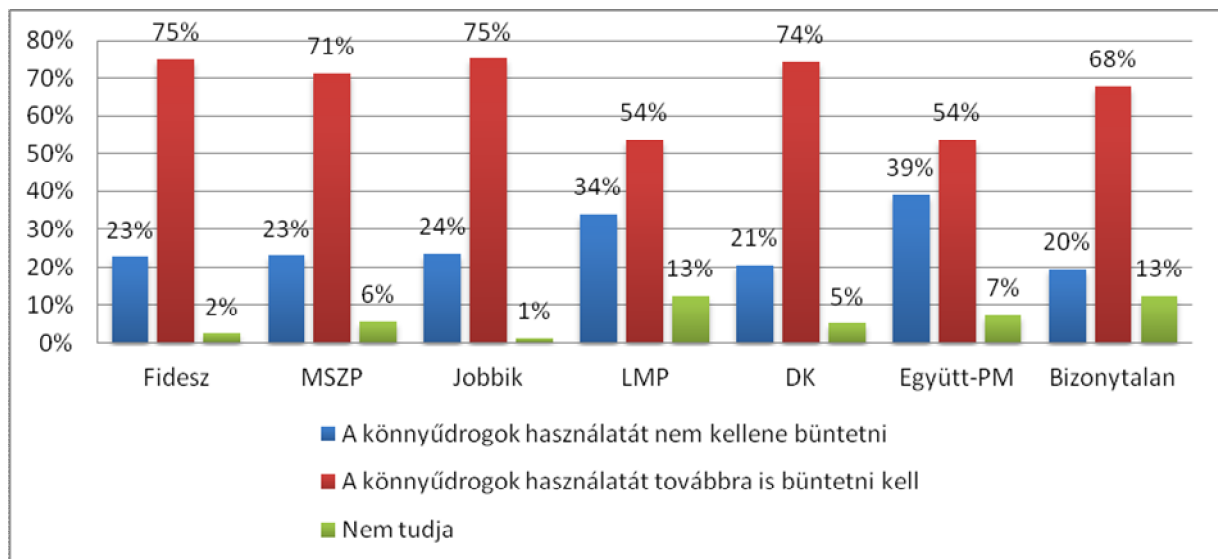
1. táblázat: A két kérdésre adott válaszok megoszlása Budapesten

Azt látjuk tehát, hogy a fővárosiak 43 százaléka legalább az egyik kérdésben a liberális alternatívát választja, ám csak 13 százalék azon budapestiek aránya, akik mindkét esetben ezt teszik és egyszerre támogatják a házasság kiterjesztését az egyneműekre és a könnyűdrogok használatának büntetlenségét.

PÁRTOK SZAVAZÓINAK VÉLEMÉNYE

A fenti arányok, melyek a teljes budapesti választókorú népességre vonatkoznak, bizonyos csoportokon belül – például a fiatalok vagy a diplomások – jelentősen változhatnak: lehetnek olyan közegek, ahol például a meglegházasság elfogadása kerül többségbe – míg más választói csoportokban még szélesebb lehet az ellenzők köre. Elsőként a pártpreferencia alapján vizsgáljuk a különbségeket, arra keresve a választ, hogy másképp vélekedik-e a könnyűdrogokról és a meglegházasságról egy-egy fővárosi Fidesz, MSZP vagy épp DK-szavazó.

Az adatok alapján a könnyűdrogok esetén a legelfogadóbbak az Együtt-PM szavazói: tízből négyen nem büntetnék a használatot – de köztük is a szigorú álláspontot képviselők vannak 54 százalékos többségben. A Lehet Más a Politika szavazóinak harmada nem büntetné a könnyűdrog-használatot és további 13 százalékuk nem tudja, mit gondol a témában.

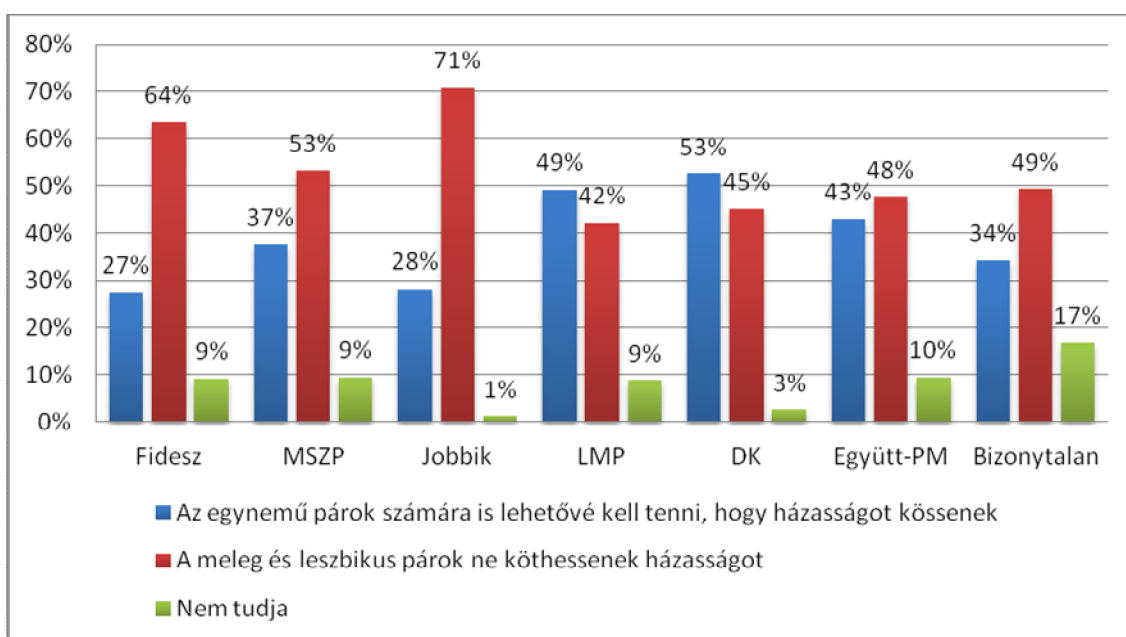

3. ábra: Könnyűdrog-használat megítélése a pártok szavazóinak körében

Alapvetően úgy tűnik, hogy könnyűdrogokkal kapcsolatos álláspontokban sem bal-jobb, sem kormány-ellenzék törésvonal nem látszik: az LMP-n és az Együtt-PM-en kívül a négy másik parlamenti párt szavazó egységesen, 21-24 százalékban állnak ki a szabad könnyűdrog-fogyasztás mellett, míg 70-75 százalékuk továbbra is büntetné.

Az egyneműek házasságának kapcsán még nagyobb különbségeket látunk pártpreferencia alapján: olyannyira, hogy két szavazótáborban is fordítani tudnak a melegházasság-pártiak. A Demokratikus Koalíció és az LMP szavazói között ugyanis többségben vannak azok, akik szerint lehetővé kéne tenni az egyneműek számára a házassodást – a DK-szavazók között abszolút többséget élvez ez a vélemény. Az Együtt-PM szavazók, akik a legnagyobb arányban álltak ki könnyűdrogok dekriminalizálása mellett, az egyneműek házasságával kapcsolatban visszafogottabbak: 43 százalék támogatja, 48 százalék ellenzi – ám ez is azt jelenti, hogy a párt szimpatizánsai a fővárosi átlagot meghaladó mértékben támogatják a házasságot.

Ami a két jobboldali pártot illeti, a Fidesz és a Jobbik szavazói egyformán a legelutasítóbbak: 64-71 százalékuk ellenzi, hogy a meleg és lesbikus párok házasságot köthessenek – érdekes ugyanakkor, hogy minden negyedik Jobbik-szavazó lehetővé tenné azt. Végül az MSZP-szavazók ezúttal középen helyezkednek el: a jobboldali pártok szimpatizánsainál elfogadóbbak a melegházassággal kapcsolatban, de elmaradnak az Együtt-PM, LMP vagy DK-szavazóktól.

4. ábra: Egyneműek házasságának megítélése a pártok szavazóinak körében

A pártok szavazói igencsak máshogy ítélik meg tehát a két kérdést. Az LMP-szavazók következetesen mindkét kérdésben a liberálisabb álláspontot támogatják, ráadásul nagyjából egyforma mértékben: bő 40 százalékkal több köztük a szabad könnyűdrog-fogyasztást és a melegházasságot támogatók aránya, mint a budapesti átlag.

A Demokratikus Koalíció szavazói jelentik az egyetlen párttábort, ahol a liberális-progresszív álláspont abszolút többséget kapott, méghozzá az egyneműek házassága esetén, ahol a DK-szavazók 53 százaléka vélte úgy, hogy ezt lehetővé kell tenni. Érdekes kettősség ugyanakkor a DK esetén, hogy a könnyűdrogok esetén nyoma sincs ennek az attitűdnek: szavazóik az MSZP, a Fidesz vagy épp a Jobbikhoz hasonlóan elutasítók a büntetés enyhítése kapcsán.

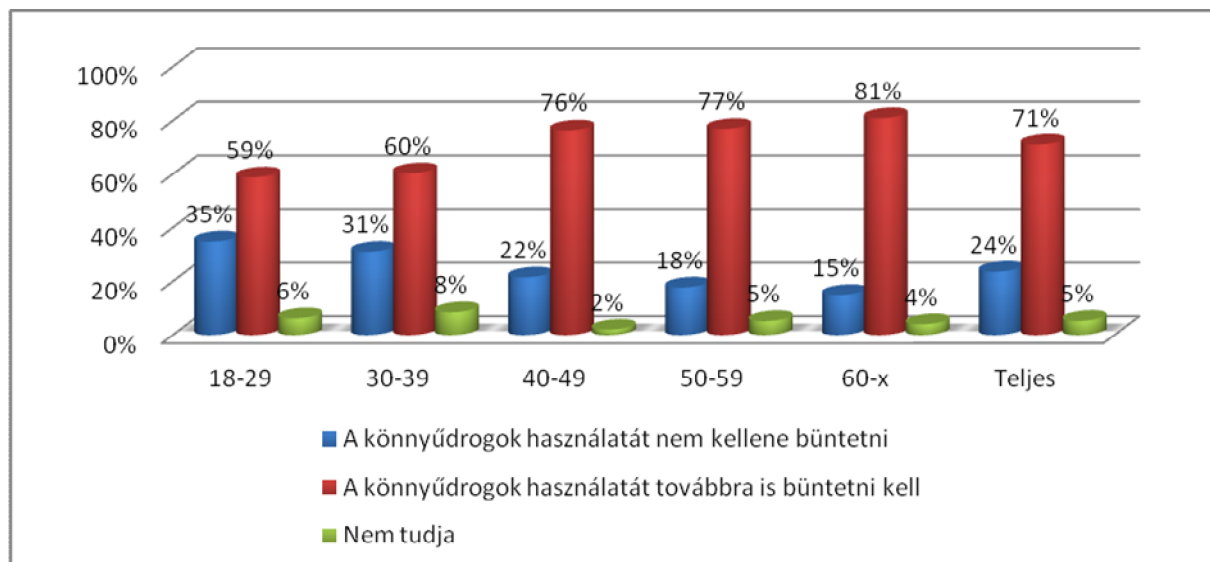
Az Együtt-PM szavazói esetén azt tapasztaljuk, hogy mindkét kérdésben inkább húznak a liberális álláspont felé, ám eltérő mértékben: a könnyűdrog-fogyasztás dekriminalizálása körükben a legelfogadottabb, a melegházasság támogatottságában azonban jelentősen elmaradnak az LMP vagy a DK-szavazók véleményétől. **Míg tehát az LMP szimpatizánsai mindkét ügyben a liberálisabb álláspontot támogatják, addig a DK-szavazói inkább a melegházasság, míg az Együtt-PM-szavazói inkább a szabad könnyűdrog-fogyasztás mellett állnak ki.**

Végül a Fidesz és a Jobbik szavazói mindkét kérdés esetén egyértelműen és a fővárosi átlagot meghaladóan a jelenlegi állapot fennmaradását támogatják: a könnyűdrogok fogyasztásának büntetését és az egyneműek házasságának tiltását. Az MSZP szavazói lényegében mindkét kérdésben a fővárosi átlagnak megfelelő arányban vélekedtek a két témáról.

SZOCIO-DEMOGRÁFIAI KÜLÖNBSÉGEK

A pártpreferencia után a szocio-demográfiai különbségek szerepét vizsgáltuk meg: máshogy vélekedik-e a melegházasságról egy alacsonyan és egy magasan képzett budapesti, van-e különbség a férfiak és a nők között abban, ahogy a könnyűdrogok büntetését látja. Elsőként pedig arra voltunk kíváncsiak, hogy a fiatal fővárosiak véleménye konzervatívabb irányba tér-e el, mint ahogy több kutatás sejteti, vagy ellenkezőleg: körükben a progresszív-liberális vélemény lesz a népszerűbb.

Az életkor egyértelműen és szorosan befolyásolja mindkét kérdésre adott választ: **a fővárosi fiatalok a leginkább elfogadóak az egyneműek házasságát és a könnyűdrogok szabad fogyasztását illetően.** Az idősebb korosztályok felé lépdelve folyamatosan csökken a dekriminalizációt elfogadók aránya, a legidősebb korosztályban csupán 15 százalék – a 60 év felettek nyolcvan százaléka továbbra is a büntetés mellett áll.

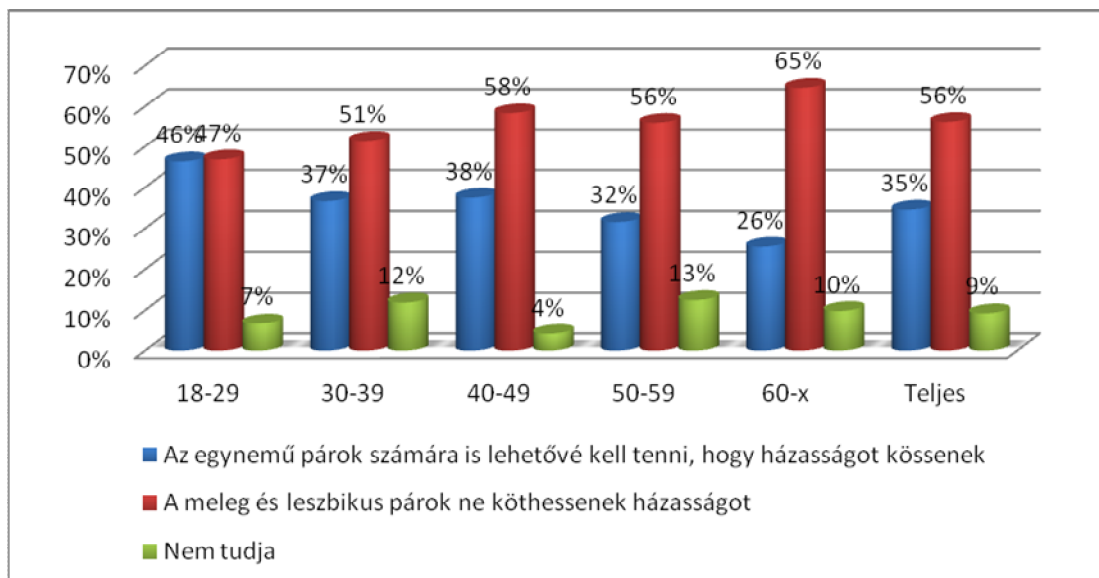

5. ábra: Könnyűdrog-használat megítélése korcsoport szerint

A könnyűdrogok fogyasztásának büntetlensége mellett áll ki a 18-29 évesek 35 százaléka: ez másfélszer magasabb arány, mint amekkorát a főváros egészében mértünk.

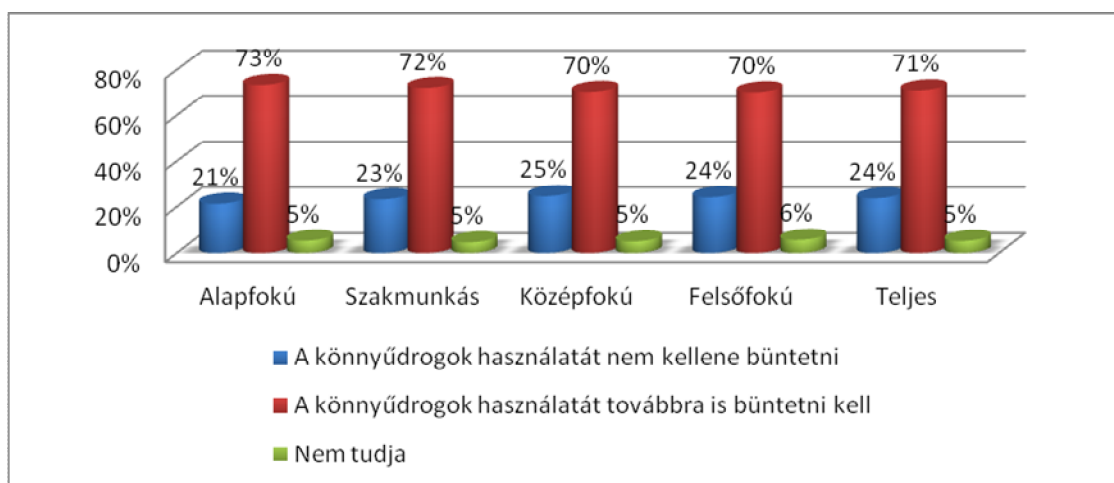
A melegházasság esetén is a 18-29 éves korosztályban látjuk a legmagasabb támogató arányt, olyannyira, hogy a fiatalok között fej-fej mellett áll a két vélemény: 46 százaléukuk támogatja, 47 százaléukuk ellenzi. Igazán nagy ellenállást a 60 év felettek mutatnak, a harmincas korosztályban még tízből négy támogató áll öt ellenzővel szemben.

A fiatalok tehát messze a legelfogadóbb, leginkább liberális választ adó korcsoport: legyen szó melegházasságról vagy a könnyűdrogok szabad fogyasztásáról.

6. ábra: Egyneműek házasságának megítélése korcsoport szerint

Az életkorral szemben a végzettség egyáltalán nem befolyásolja se a könnyűdrogok büntetethezőségére, se a meglegházasság elfogadására adott választ: a budapestiek végzettsége nincs összefüggésben azzal, hogyan ítélik meg a kérdést.

7. ábra: Könnyűdrog-használat megítélése végzettség szerint

Végül megvizsgáltuk a nem szerepét is, ez felemás képet mutat: **a válaszadó neme befolyásolta ugyanis a meglegházasságról adott véleményét, ám a könnyűdrogokról vallott nézeteit nem.** Az egyneműek házasságát a nők jobban támogatták, mint a férfiak: 38 százaléuk vélte úgy, hogy a házasságot számukra is lehetővé kell tenni – a férfiak csak 30 százaléka gondolkodott hasonlóan.

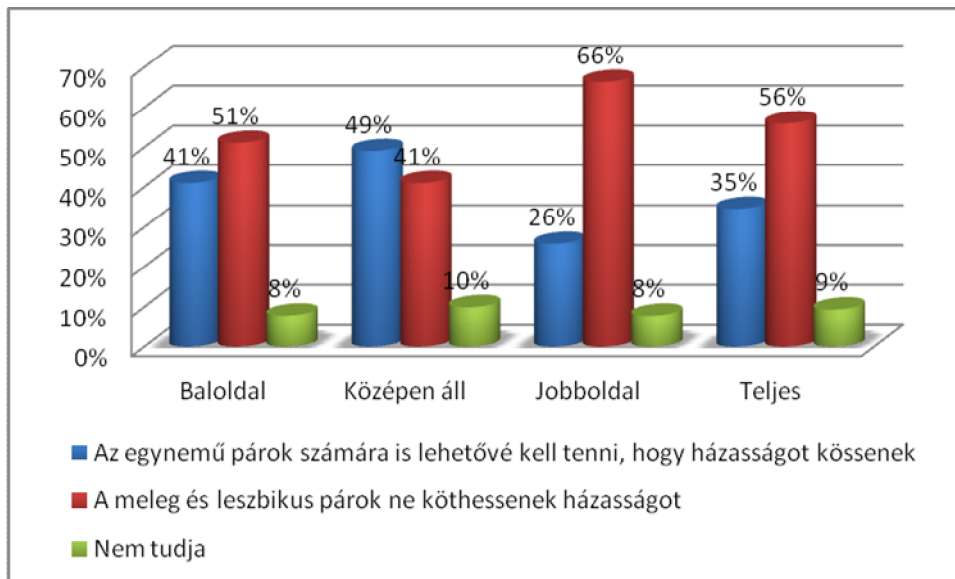
A három vizsgált szocio-demográfiai változó közül tehát az életkor mindkét, míg a végzettség egyik esetben sem befolyásolta a válaszokat. A nemnek a könnyűdrogok megítélésekor nem volt hatása, ám az egyneműek házassága esetén igen. **A fiatalok között nem találtuk jelét annak,**

hogy a más kutatásokban kimutatott erős jobboldaliságuk, vagy a szélsőségekre való nyitottságuk miatt elzárkóznának az egyneműek házassági jogától vagy erősebben büntetnék a könnyűdrogok használatát: ellenkezőleg, a 18-29 közötti budapestiek a leginkább toleráns korcsoport, mindkét kérdés alapján.

POLITIKAI ÖNBESOROLÁS SZEREPE

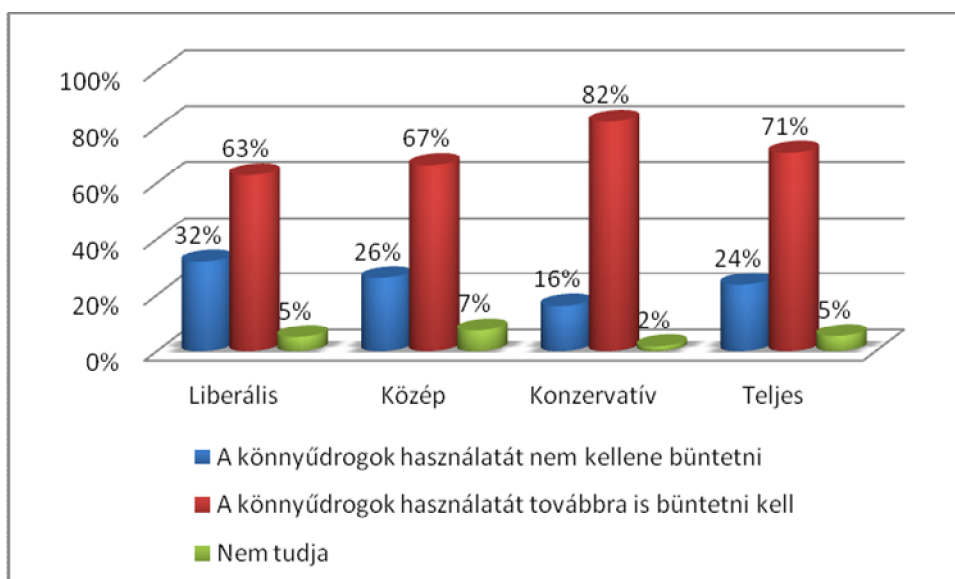
A szocio-demográfiai szempontok után két politikai önazonosságot kifejező kérdésem – a baljobb illetve a liberális-konzervatív önbesoroláson – keresztül vizsgáltuk a fővárosi válaszadókat. A könnyűdrogok megítélésének kérdését a baloldali öndefiníció kismértékben, de befolyásolja: a baloldaliak valamivel elutasítóbbak a büntethetőség mellett (69 százalék szemben a jobboldali 74 százalékkal), igaz, inkább a bizonytalanságot jelző nem tudja választ jelölik meg nagyobb arányban, semmint a nyílt dekriminalizálást. Mind a bal, mind a jobboldaliak tehát egyértelműen elutasítók a könnyűdrogok szabad fogyasztásában.

Ami a meglegházasság kérdését illeti, az oldalválasztás itt már nagyobb különbséggel jár: a magukat baloldalra sorolók 41, míg a jobboldaliak 25 százaléka vélte úgy, hogy az egyneműek is házasodhassanak. A magukat baloldalnak sorolók között tehát csak 10 százalékpont a különbség a két ellentétes vélemény között. Kivételesen **a skála „közepén” állók mutatnak gyökeresen más hozzáállást**: azok körében ugyanis, akik a hétfokú skálán a 4-es pontra helyezték magukat, **többségben vannak az egyneműek házasságát támogatók** – 49 százalékuk gondolkozik így.

8. ábra: Egyneműek házasságának megítélése, bal-jobb skála alapján

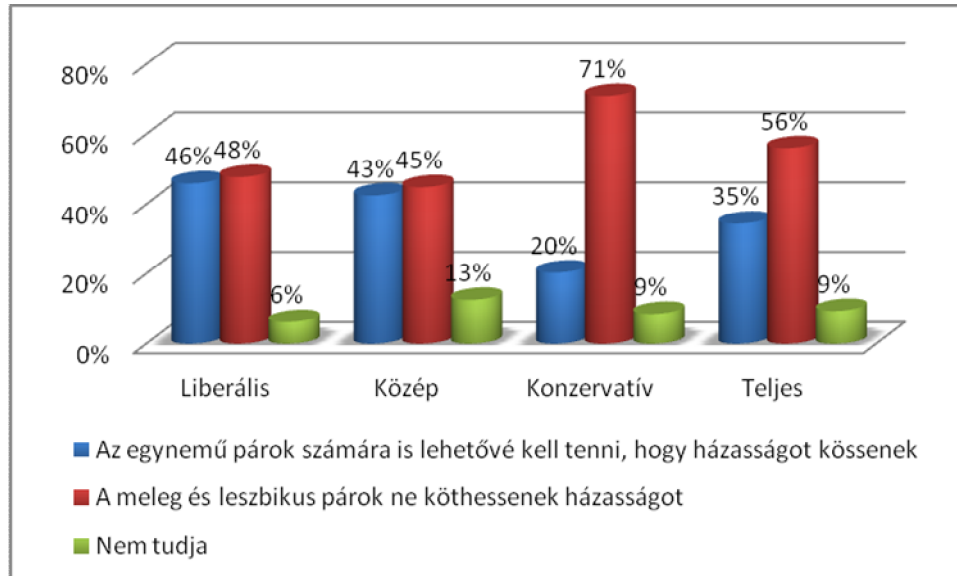
A liberális-konzervatív skála erősebb különbségeket mutat, mindkét esetben. **A könnyűdrogok esetén a magukat liberálisnak vallók között kétszer akkor a szabad fogyasztást támogatók aránya, mint a konzervatívok között. A magukat liberálisnak vallók tehát ebben a kérdésben is jól láthatóan liberálisabban gondolkodnak, mint a többi válaszadó.**

9. ábra: Könnyűdrog-használat megítélése a liberális-konzervatív skála alapján

A meleg házassága kapcsán még nagyobb a különbség a skála két oldala között: a liberális önbesorolást választók 46 százaléka támogatja az egyneműek házasságát, a konzervatívok között ez az arány csak 20 százalék. **A magukat a skála liberális pólusához helyezők között tehát lényegében kiegyenlített a két álláspont, 46 százaléknyi támogatóval szemben 48**

százaléknyi ellenző áll. Érdeemes még kiemelni, hogy a magukat középre helyezők a kérdés tekintetében egyértelműen a liberális oldalhoz állnak közel – köztük 43 százalék az egyneműek házasságát lehetővé tevők aránya, 45 százalék ezt továbbra is tiltaná, míg 13 százalék nem nyilvánított véleményt.

10. ábra: Egyneműek házasságának megítélése, liberális-konzervatív skála alapján

Összefoglalóan azt látjuk tehát, hogy a meglegházasság kérdését több háttérváltozó befolyásolja – és erősebben is –, mint a könnyűdrogokkal kapcsolatos álláspontokat: utóbbi tehát jóval egységesebben megítélt kérdés. Ez egyébként a pártpreferencia szerinti bontásból is látszott, ahol a Fidesz, a Jobbik, az MSZP és a DK-szavazók lényegében egyformán vélekedtek a kérdéstről és a büntethetőség mellett álltak ki.

A meglegházasság támogatása a fiatalok (18-29), a magukat liberálisnak tartók, a bal-jobb skálán középre helyezők között, valamint a DK és az LMP szimpatizánsainak körében a legmagasabb: ezekben az alcsoportokban a támogatók elérik vagy meg is haladják az ellenzők arányát.